

Istanbulda yeraltı treni yapılıamaz mı?

Avrupa merkezlerindeki metrolar müstakbel harblerde sığınak vazifesini görecekler, İstanbul da bu kolaylığa kavuşabilir

Yazan: **SELİM SIRRI TARCAN**

Bundan otuz sene evvel Parise ilk gittiğim zaman en çok beğendiğim şey acaba ne oldu dersiniz? Eyfel kulesi mi? «Louvre» müzesi mi? Bulonya ormanı mı? Millî kütübhane mi? Hayvanat bahçesi mi? «Panthéon» mu? «Père - La-chaise» mezarlığı mı? Hayır, hayır beyhude yorulmayın, bilemiyeceksiniz ve bilemezsiniz! Söyleyim: «Metro» dedikleri yeraltı şimendiferi! İnanır mısınız, ben bu yerin dibinden giden sür'at katarına bindikçe bayramlarda athkaracalara binen çocukların zevkini duyardım.

Koskoca «Metro» levhasını görünce methalin geniş merdivenlerinden acele acele inen kalabalığa karşı, gişeye 25 santimi verir, biletimi alır, istasyona girerdim. Elektrik ziyaları içinde apaydınlık, tertemiz, birkaç yüz kişi alır geniş bir beklenti mahalli. İki dakika geçmeden yıldırım sür'atile tren gelir, otomatik kapılar kendiliğinden açılır, bir kovalamaca oyunudur başlar. Vagonların boşalıp dolması yarım dakikada olur biter. Şırak, şırak! kapılar kapanır, denize dalar gibi tünele girilir. Tünel dediğim de yedi sekiz metrelik geniş bir yeraltı sokağı. Baş döndürücü bir sür'atle o karanlıklar içinde birkaç dakika gittikten sonra yavaş yavaş artan aydınlıktan bir istasyona gelindiği anlaşılır. Gene elektrik ziyalarile tenvir edilmiş bir gara girilir. Her tarafta büyük harflerle yazılı; işte okuyorum: «Place de la nation». Gelmemizle kalkmamız bir olur. Sıra ile saydım, tam on altı istasyon. Saate baktım ve şaşa kaldım: «Porte Vincennes»den «Porte Maillot» ya yani Parisin bir ucundan öbür ucuna otuz beş dakikada gitmişiz! Bir başka sefer «Etoile» meydanından yeraltına girdim, yirmi istasyon sonra «Place d'Italie» de yeryüzüne çıktım. Bir üçüncü seferde «Porte Dauphine» den girdim, tam yirmi beş istasyon sonra «Place de la Nation» da kendimi buldum. Bu ayrı ayrı hatlar durmadan, sabahın karanlıklarından gece yarılanna kadar yığınlarla insanlara Parisin dört bucağında mekik dokutuyor. 1924 te Parisi ziyaretimde bu hatlar daha çoğalmıştı. Yeraltına ikinci bir kat ilâve etmişlerdi. 1932 de gittiğimde üçüncü bir kat daha yapmış olduklarını gördüm. Diyebilirim ki Paris şehrinin altından gidenler, üstünde gezenlerden fazladır.

Paris «Metro» sunu yapmaya 1898 de başlamışlar, ben on bir sene sonra gittiğimde beş yeraltı hattı tesis edilmişti. Bu hatların herbiri vasatı on kilometre dahilinde idi. Bugün bu hatlar on misli artmıştır.

Berlin yeraltı şimendiferi Paristan sonra yapılmıştır. 1910 da Berlinden geçtiğim zaman mahdud bir mesafeye işliyen küçük bir hattan ibaretti. Şimdi Almanlar da Paris gibi yeraltında yeni bir âlem meydana çıkarmışlar. İstasyonların şıklığı, temizliği bütün duvarları boydan bo-

ya kaplıyan çinilerin zarafeti hakikaten emsalsizdir. Berlinin «Unter - Grund»ları da fevkalâde sür'atli gidiyor. Orada da bu nakil vasıtalarile dolaşmak başlıbaşına bir zevktir.

Londraya ilk gittiğim zaman tabii orada da bu zevkimi tatmin için ilk işim «Metro» yu aramak oldu. İngilizler bu yeraltı şimendiferine «Tube Railways» veya sadece «Tube» diyorlar. Bu yeraltı trenlerine neden «tube» dediklerini içine girdikten sonra anladım. Eyvelâ bir asansöre yirmi otuz kişi girdik. Bir kuyuya düşer gibi otuz kırk metre yerin dibine hızla indik. Orada bir istasyondan trene girdik ve kalktık. Ben böyle gürültü ömrümde işitmedim! Sanki bir kazanın içine bir çuval çakıl taşı döküp şiddetle çalkalyorlarmış gibi bir çangurtıdır koptu. Meğer bizim tren muazzam bir demir silindirin içinden geçiyormuş.

Bundan kırk yıl evvel Fransızların, Almanların, İngilizlerin birkaç kat yerin dibini oyararak açtıkları bu muazzam tünel ne isabetli bir iş olmuş. Hiç şüphe etmiyorum ki yeni harblerde hava hücumlarına karşı bu «Metro» lar, bu «Tube» ler halk için mükemmel birer sığınak vazifesi görecektir.

Bir de kendimizi düşündüm. Hep biliriz ki İstanbulun büyük kusurlarından biri sokaklarının darlığıdır. Avrupaya şöyle bir seyahat edenler avdetlerinde derhal farkına varırlar. Bu darlığın sıhhi mahzurlarını bir tarafa bırakalım; nakil vasıtalarının sür'ati daima birçok kazalara sebebiyet vermektedir. Biz de acaba bir himmet edersek bir taşla iki kuş vuramaz mıyız? Yani hem halkın işine gücüne kolaylıkla ve sür'atle gitmesini tmin etmek, hem de bir harb vukuunda halka bir melce olmak bakımından böyle bir hayırlı eser vücude getirilemez mi? İstanbul için bir «Metro» ehem' ve elzemdir sanırım.

Bunun ne şekilde yapılması mümkündür bilemem; bu, mütehassısların düşüneceği bir iştir. Yalnız Eminönü ile Fatih, Karaköyle Şişli arasında böyle bir tünel yapılabilirse çok mühim bir ihtiyaca tekabül eder sanırım.

Yeni Valimizin gösterdiği büyük alâka ile İstanbulun yer yer çehresi az zaman içinde değişmeye başladı: Meğer Taksimde mükemmel bir millet bahçesi varmış da bizim haberimiz yokmuş; meğer Taksim meydanı kendini göstermek için ufak bir himmete muhtacmış.

Bu kadar hüsnüniyetle, bu kadar feragatle çalışan Doktor Lutfi Kırdara bu yeraltı şimendiferi meselesini de hatırlatmak istedim. İstanbul halkının ileride vuku bulacak bir hava tehlikesine karşı barınacak bir sığınacağı yoktur. Halbuki böyle bir tünel, hem münakalâtın çabukluğunu ve kolaylığını temin etmeye, hem halkın icabında hayatını korumaya yarıyacaktır sanırım.

Selim Sırrı TARCAN

